

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

ANY XI. NUM. CCXXVI — Febrer XVI — MCMXXV

Preu: 50 cèntims

SUMARI

Els braus gravadors, per R. Rucabado—Moralitats i Pretextos, per J. M. López-Picó.—La educació estètica del poble, per Cèsar Martinell.—Aportacions: La llicó de Rembrandt, per Eugène Demolder (Trad. Alfred Gallart).—La crítica a l'estranger: Jean Paulhan, per Benjamin Crémieux; Jacob Cow, el pirata, (fragments), per Jean Paulhan (Trad. A. Esclasans).—Almanac.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA DE CATALUNYA, 125
BARCELONA

"Els Nostres Classics"

Biblioteca de divulgació
dels antics autors catalans

4 volums anuals de 160 pàgines
acuradament editats

Subscripció:

Edició corrent 14 pessetes anuals
Edició en paper de fil 48 pessetes anuals
Exemplar solt 3'75 pessetes

Lloc de subscripció:

LLIBRERIA ITALIANA
Rambla de Catalunya, 125

Societat Catalana d'Edicions

Administració:

Llibreria Puig i Alfonso
Plaça Nova, 5
BARCELONA

Venda a totes les llibreries

La Nouvelle Revue Française

3 Rue de Grenelle

PARIS (VI)

IL CONVEGNO

Rivista di letteratura
e di arte

Via Borgo Spesso 7
MILANO

La Revue de Genève

Directeur: Robert de Traz

Pour tous renseignements s'adresser
à la S. A. des Editions «Sonor»

46 rue du Stand
GENÈVE

INTENTIONS

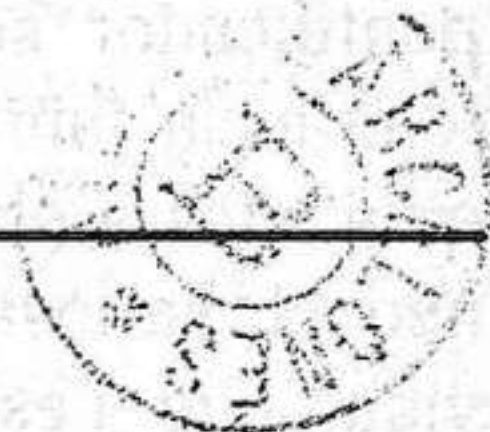
7, RUE DE L'ODÉON

PARIS (6)

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY XI. NUM. CCXXVI — FEBRER XVI — MCMXXV

ELS BRAUS GRAVADORS

Graveu, companys, graveu, mentre el temperi corre. El boix, el coure dur (el diable escriu en sorra). Graveu a fons com solcs d'arada. Tinta pel negre i sang pel roig, que és com la planxa fa més goig. Graveu el mot, el sant, l'ocell: l'imatge noble, el rostre bell, que en va el diable esborra.

Segueixi la música qui en sàpiga, jo sols voldria començar un acompanyament per aquests braus gravadors de la terra que en aquestes hores de malaltia vetllen i vetllen i ens regalen aquestos boixos amorosos que ens endolceixen l'existència i les esperances.

Talment, suara, uns obrers del *Polytechnicum*, En Bracons i En Busquets, ens feien un present de Reis: els tres monarques sants amb els quals En Pau Vila i els seus a llurs amistats, pel cap d'any MCMXXV congratulen. Congratulacions de tot cor mereixen tots. Ens ha dat gran consol aquesta estampa. Aquella Epifania sens dubte preludia alguna Passió, però dubte hom no te de que l'estel blau es mudarà en un bon sol de Pàsqua. Aquests

bons obrers graven i il·luminen com els d'un poble infant que ha de nèixer.

I ara ens fa aparèixer En Francesc Canyelles, eixida dels seus burils, la Santa Madona de Montserrat, nimbada d'angelots, voltada d'angeletes i tenint per peanya una tendra, una trèmula parelleta de nuvis i tota orlada i atapeïda de núvols i ocells i floracions i plantes i de penyals serrats amb serra d'or. En Francesc Canyelles ens dona la tercera de ses grans estampes a boix colorit que és la segona de la imatgeria religiosa-popular. No altre cosa podem fer que aplaudir, ni altre cosa podem dir que lloansa, homenatge, encoratjament. Tot això és molt bó i per molt bon camí es trova, i bona companyia ens fa a nosaltres viadors.

Es impossible que un astre qui engendra bons gravadors s'eclipsi. Segueixi qui cantar mellor sàpiga, el choral dels braus gravadors. Cant del buril. De pau és bona espasa. Graveu, fixeu, detureu. La glòria que graveu, al diable se li escorre.

R. RUCABADO.

MORALITATS I PRETEXTOS

CONTRABAEDEKER

Imaginà un dia un escriptor d'oferir un viatge gratuït al país de les meravelles a favor del més estilitzat dels teoritzadors de la bellesa, pontificador sota les apariències d'una irònica tolerància inhibida. I preveia l'ofertor, al qual avui encara els comentaristes d'ofici no perdonen la seriosa actitud responsable davant la vida, que l'escriptor convidat s'equivocaria de vaixell i s'embarcaria camí de la illa dels plaers.

Tanmateix és la ruta sabuda dels dilettants de la vida i dels ironistes del perfet estil. L'ur Baedeker porta un lema com aquesta dita de Renan: *Cal fer una part al somriure i a la hipòtesi que la vida no és a la fi res molt seriós*, i tots els indrets que esmenta poden ésser descrits amb la prosa acariciada que recomenava Anatole France per tal d'arribar a un plaer sense conseqüències.

Alguns dels camins dels escriptors d'ara porten a la mateixa esterilitat. Escriure sense conseqüències i anar vivint sense conseqüències.

Creiem d'urgent necessitat un Contrabaedeker assenyalador de tots els tombants del risc sense la prova dels quals no arribariem mai al país de les meravelles.

ALMANACS

Els editors anglesos s'han aplicat amb èxit a fer almanacs literaris a base de l'obra dels autors més populars o de més crit. L'Almanac d'Oscar Wilde pot servir d'exemple com un dels que han reeixit millor. Diríem que defineix i consagra les característiques d'un *estil Almanac* d'una qualitat molt semblant a la que resultaria, dins la cultura de l'Amèrica espanyola, de la suma de les valors de J. E. Rodó i de Ventura Garcia Calderón, per exemple.

L'Almanac francès de P.-J. Toulet, publicat suara, s'acosta també a la qualitat d'aquest estil al punt de desencís de la vida que l'home constata que no cal confondre una cosa feta de franc amb una cosa feta per amor.

Diem dels homes d'aquesta mena d'estil que son frívols. Ells s'agraden, però, de fer-nos creure, una mica clandestinament, que son greus.

I ens diuen, com P.-J. Toulet que damunt d'uns llavis de dona han vist somriure l'esdevenidor i mentir el passat.

I es planyen que de vegades a través dels ulls de l'amic han vist un desconegut qui els esguardava; o sentencien desolament que estimar menys vol dir no estimar ja.

HIGIENE CIVIL

El manifest polític, promés des d'un aeroplà, perilla de tornar-se pamflet equívoc comerciable al cabaret i sota la protecció d'un misteri simulat o provocat.

La força de l'ideal hi es substituïda per la violència del llenguatge; la raó hi és estafeta per l'anècdota dels homes engolidora de l'obra dels homes; la comoditat voldria industrialitzar-hi els resultats del sacrifici filmant la renovació de les consciències com una gran parada.

Això voleu perseguir?

D'això us voldrieu aprofitar?

A l'hora dels manifestos i dels contra manifestos i de la raó i la justícia de taula de cabaret i de carrer il·lícit, Déu ens deixa la llibertat guanyada aprenent de sofrir amb joia i la disciplina enèrgica del sofriment personal que practica Mahatma Gandhi per tal de vencer el més gran dels imperis.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

La educació estètica del poble

HIPOCRESIA A L'INREVÉS

Al guaitar el problema de la educació estètica i deturarnos a reflexionar sobre els aspectes que resten oblidats i que podrien servir per encaçar una major dignificació social i benestar individual, es possible que una depressió de pessimisme ens envaeixi.

Evidentment, de tots els caires educatius de l'home la sensibilitat es un dels mes abandonats pedagògicament i amb caracter de generalitat. No obstant, en mig del pessimisme brilla una clariana optimista, oviradora d'una força viva que, malgrat tot, es resisteix a morir i fa que d'aquest naufragi pedagògic quelcom de bo se'n salvi.

Son, per un cantó, els esperits refinats o integralment educats o be amb prou empenta per surar. D'aquests es salva bona part del bagatge estetic, posat en joc de manera reflexiva, segons el contingut espiritual de cadascú. Hi ha, a mes, un altre gran sector, el mes nombrós, que eu realitat salva també apreciables elements, pero de faisó fragmentaria i desvirtuant la seva propia significació. Es la gran massa que, sens capficar-se en fer de les questions d'estètica objecte d'atenció especial, serva, benauradament, bona part de sustancia prima intacta en la finesa de la seva sensibilitat.

Es lamentable que aquesta capacitat emocional, degut a l'abandó de que hem parlat i al medi ambient per ell produït, estigui no tant sols oblidada i sens convertir-la en instrument de formació dels sentiments socials i altruistes que donen la tónica d'una civilització, sino que fins de vegades, molt sovint, es disimulada la noble emoció que tota cosa bella produeix a l'esperit, com si fos quelcom vergonyós.

Es d'aquest matís d'un tal abandó que haurien de curar eficaçment els pedagogs, com fóra bo de curar també d'una possible sistematització que de manera pràctica anes posant al poble en vies d'un total retrobament de la seva distreta sensibilitat.

En aquest gran sector que viu extra-murs de la Estètica, al qual pertanyen individus de consi-

deració social i fins intel·lectual, es sol admetre sens protesta el concepte que dona al sentiment de Bellesa la categoria de cosa superflua o tot el mes reservada als iniciats, troban-se casos en que el tema es mirat despectivament.

El no posseir un perfeccionament per manca d'educació social es cosa que mereix, quan menys, respecte. No aixís el vantar-se de no posseir aquesfa qualitat, sols sigui incipient, quan de fet es posseeix, que es el passa en la majoria dels cassos, encara que sembli paradoxic. Respectem l'analfabet que ho es a desgrat seu, pero no mereixeria gens de consideració el poca-solta que sapiguent de llegir se'n avergonyís o sostingués que sols cal que en sapiguen els notaris, posem per cas.

I no obstant hi ha gent que tal fa en tractar de la Bellesa. Qui així es produeixi podem afirmar que es un insincer o un anormal.

Es clar que no tothom te la mateixa perceptibilitat per tots els caires de la bellesa. Qui està mes ben disposat per unes manifestacions, qui per altres; i fóra molt demanar a un subjecte que tingués el seu esperit igualment obert a tots els gèneres d'estètica i que apreciés la bellesa amb considerable intensitat en tots els seus camps. Pero, sí, dins de la normalitat, costa d'acceptar aquest cas d'equilibri estetic, repugna molt mes encara d'admetre que hi hagi qui no posseixi el sentiment de la Bellesa. Es tindrà equivocaf, si es vol, però equivocaf precisament per manca d'educació; per un desviament originari que li fa tenir un gust estrany, però que sempre li permetrà de distingir amb claretat una cosa que li agrada d'una altra que no li agrada; o sigui, entre una cosa que per ell te condicions de bellesa i una altra que no en te.

Per aixó podem afirmar que es francament anormal, casi monstruosa, la suposició d'un esser sens aquestes qualitats, i podem acceptar que sempre aitals fatxenderies d'indiferencia estètica tenen per base una insinceritat, potser inconscient o abonada per la falta de confiança en sí mateix, però que, sigui com sigui, condueix a una mena de hipocresia a l'inversa de

la corrent, que fa que s'amaguin bones qualitats que hom posseeix.

UN EXEMPLE

En una de ses vacances l'estudiant d'arquitecte va a visitar al senyor Tomàs, que estiueja en una torre veïna de la ciutat. El senyor Tomàs es un senyor benestant, que viu d'una sanejada rendeta i que en les seves estones d'oci sent una certa voluptat en fer-se ell mateix les petites obres de paleta que son necessaries per l'entreteniment de la torre o la irrigació de l'hort-jardí.

Ara el senyor Tomàs està construint un brollador al qual pensa posar-hi uns quants lliris i altres plantes aquàtiques, i el bon senyor, com si hagués sigut sorprès en una feina poc honesta, es desfà en excuses, encorregut d'aquell transport d'entusiasme poètic. Tal vegada hi ha, en el fons de tot del seu amor propi, una temença de que el futur arquitecte pugui trobar la seva obra menys perfecta del que ell la plas-mava? Per si de cas, es desfà en excuses dient que el motiu principal que li suggerí la idea no fou el formosejar l'hort-jardí, sinó la utilitat, ja que necessitava tenir a mà un disposit del qual es pogués abastar l'aigua a regadores. En prova d'aixó, la tassa del brollador, que es el ver disposit, l'ha volgut fer senzilla, sense tenir gens en compte la boniquesa. Adhuc no està ben decidit de posar-hi unes aplicacions de pedra tosca i uns caragols de mar que sols havia fet portar *per si de cas* i que a darrera hora *potser* no els hi posarà. Ell no està per aquells romansos. La única diciplina constructiva que admet amb gust es els cànons imposats pels partidaris de les dues FF, de les quals se'n confessa entusiasta seguidor.

L'estudiant d'arquitecte no endevina què volen dir les dues FF. Primer amb posat interrogador i després preguntant-ho directament, ha de passar per la vergonya de regoneixer que, malgrat els seus avençats estudis, no està al corrent d'aital mònita constructiva.

Per al senyor Tomàs les dues FF representen una exquisida sintessi del *fort* i *feiu* (!!!)

L'estudiant queda soptat de que el seu interlocutor, al qual te per una persona de bon sentit, pugui vantar-se de que el brollador que les

seves mans han treballat amb tanta paciència fos *feiu*. No ho pot admetre sens canviar pregonament el concepte que te format del senyor Tomàs. Si be mai s'havia entretingut a pensar quin grau de perfeccionament haguessin assolit aquestes aptituts estètiques del seu vell amic, li costa de creure que no tingués el sentiment de la bellesa normalment disposat, sols fos de manera rudimentaria, per mor de la manca d'educació. La prova es que no s'acontenta d'un senzill disposit d'aigua i fa brollador i hi posa lliris. I si fins aquí li sembla be, o al menys que no cal que se'n avergonyeixi, per què dissimular les visibles intencions de construir la tassa d'una manera artística amb la pedra tosca i caragols de mar que te a punt?

L'estudiant, diplomàticament, ha probat d'esbrinar els mes recondits motius del moment psicológic que viu el senyor Tomàs. Amb cura, per no arribar a la carn viva, va descobrint que ell no refusa la Bellesa, sino l'Art. Accepta que l'aigua movent-se i les plantes amb la seva vida i formes naturals, donen bo de mirar i tenen molta mes formosor que la tassa per bonica que es faci amb els toscs elements de que es disposa; per mes que aquesta es una bellesa natural que casi no ho sembla, harmonitzada amb l'ambient que l'envolta i mai tan cridanera com un objecte artístic o, si es vol, d'artifici, que per senzill que sigui tal vegada s'hi pugui entreveure un inassolit afany pretenciós. Per aixó el millor es deixar-se de cabories artístiques i atendre solzament la solidesa, amb sa fidel companya, la lletjor, que mai no la durà per perillosos camins d'idealisme.

La conversa queda en aquets termes d'implícita i parcial retracció, sens que l'arquitecte de demà faci remarcar gens ni mica la contradicció en que incorre el Sr. Tomàs. Efusiu com es el bon senyor es descapdella ponderant els indrets ombrívols; els arbres plens de fruita que fa de el bon menjar, per sa dolçori perque hom la veu madurar de dia en dia; la vista des de la torrata, voltada d'una cañifa de verts inacabables.

El senyor Tomàs potser enguany allargui l'estiueigt fins que el fred el tregui del camp. Pel seu gust s'hi menjaria las castanyes, car li plauen les vetlles una mica llargues, durant les quals, mentre espera el sopar, llegeix llibres d'agricultura o la Historia de les Esquadres de

Catalunya; ádhuc troba un benestar que no sap explicar-se — un ver contrasentit que a voltes l'indigna — en l'espectacle dels arbres que s'esgrogueixen i s'esfullen.

La visita s'acaba amb termes banals dits en to efusiu. L'estudiant s'acomiada amablement, al llarc d'un caminal d'ametllers fins al reixat de ferre que dona a la carretera.

Tot caminant, de cara a la ciutat, recapacita les evolucions de la conversa amb el senyor Tomàs. Se sent guarit de l'alarma del primer moment davant les radicals afirmacions anties-tètiques d'aquell amic de la família. La reprimida protesta de primer entuvi s'havia anat convertint, al llarc de la conversa, en commiseració per aquell bon subjecte que tant assaboria les belleses de la vida i tant gallejava d'esser-hi insensible. Fins una llei d'agraïment arriba a sentir per al senyor, de condicions ordenadores per ell insospitades, que pensant anar contra la bellesa evitava que la tassa tingués caràcter artístic (en el qual probablement s'hauria fracassat) i sens pensar-ho ajudava a la major boniquesa del brollador, obeint a un inconfessat anhel de bellesa.

En arribant a poblat, les primeres impressions ciutadanes empenyen el record de la petita tragedia del divorci espiritual i social del Senyor Tomàs, cap a l'arxiu de la memoria de l'estudiant, on romandrà per llarcs dies en un dels seus prestatges mes avinents.

MARGINALIA

Aqueixa verídica història acabada de referir es repeteix cada dia. Cada dia hi ha qui fingeix indiferència i amaga el goig que li causa el contacte amb la Bellesa; com si tingués por de que el posseir una exquisida sensibilitat li hagués de fer baixar la cara als ulls dels demés, per donar-se a coses propies de dones o artistes.

I es mes de doldre aquesta abstenció per quant en la gran massa social poc donada a refinaments, rau el bon sentit de la bellesa. Es aquesta massa la que, en darrera instància, autoritza o rebutja tota corrent que es tracta d'implantar.

Si be es veritat que les idees genials les ha

incubat i produït un geni, no ho es menys que aquest ha excel·lit del poble d'esperit educat i que per enlairar-se per damunt d'ell ha necessitat del seu apoi. Aixís mateix el gallaret mes alt de la torra mes alta d'un castell, no el veuriem tant enlairat si no fossin els humils fonaments i les equilibrades parets baixes que els sostenen.

Però no es aquesta aportació desinteressada a la expressió artística d'un poble l'aspecte que ara ens abelleix d'escatir. Aquesta expressió es molt valuosa però la seva acció fora nul·la si no s'establís relació de sentiment amb el subjecte capaç d'assaborir-la. I encara volem aclarir que en aital fenomen es la fruïció estètica del que reb l'infuència de la Bellesa ço que mes ens interessa. Es el fet individual en que cadascú de nosaltres es l'espectador que te dret a gaudir de la Bellesa d'una faisó omnímoda, sense altre limit que la capacitat de cadascú per rebre-la.

La Bellesa del mon es de tothom. Amb absoluta llibertat de fruïció; igual que l'aire i la llum, dels quals tothom pot usar-ne tant com els seus pulmons i els seus ulls li permetin. I aixís com fóra absurd (monstruós, havem dit al principi) suposar un home que no sentís necessitat de respirar o be de veure la llum, aixís mateix, tal vegada mes, ho fora d'imaginar un home sense daler de Bellesa.

Si aquest daler el trobem, sortosament, en totes les esferes socials i amb la mateixa força que les mes imperioses necessitats d'ordre material, no hi val que ningú dissimuli fent veure que el seu esperit es esquerp a tan noble sentiment.

Mes diré: si fos veritat que al mon hi hagués essers insensibles a la bellesa, com ni ha de poc sensibles a la llum, als sorolls i a les claretats de la rahó tant humanitari com curar a un ceg, fer sentir al sòrd i donar el coneixement a un boig, fóra de buscar per aquest esser imaginari, com el seu esperit podria extasiar-se davant de les harmonies del mon.

Per sort, el sentiment de Bellesa es un dò que tots el tenim i per ell tothom, de petit, s'ha sentit atret per les oriflames de les joguines; mes tart per les sorpreses d'unes calcomanies o les estampes i cromos i després per la gracia misteriosa d'un mirar. Un altre dia es una posta de

sol que ens encanta, o la magnificència del paisatge, o la melodia d'un aucell, o la sorpresa d'un matí de primavera que s'ha desvetllat mes florit que el dia abans. I tot això impressiona a tothom: al jove i al vell; al ric i al pobre; al pastor de la muntanya i al catedràtic de la universitat. Tothom al posar-se en contacte amb la bellesa en reb una influència benefactora, com si es vivifiquessin totes les fibres morals de

l'esperit i àdhuc diriem les materials del cos. Ja que per ventura tothom es susceptible de copsar aqueixa gamma d'emocions, es deure de tots, per humanitarisme i per propi interès, fer que tals emocions assoleixin el grau d'equilibri precís per tal de donar un nodriment complet a la nostra naturalesa humana, tan limitada i tant excelsa.

CÈSAR MARTINELL

APORTACIONS

LA LLIÇÓ DE REMBRANDT

PER

EUGÈNE DEMOLDER

Una tarda mentre Kobus treballava amb son mestre, un home vestit de negre entrà dins el taller. Portava un barret de vellut, una lleugera capa amb fermall d'orfebreria cobria ses espatlles. Tenia un posat tímid; els seus ulls fulguraven talment com pedreria vermella, d'un foc viu; en els lòbuls de ses orelles penjaven, a la moda dels pescadors holandesos, unes anelles d'argent. Anà de dret a Krul i l'abraçà.

L'arribant semblava d'uns quaranta cinc anys. Son somris amagat sota un bigoti ros de reflexes rogencs era afable, però un exàmen més precís descobria en les junctures dels llavis una vaga amargor; els cabells rinxolats grisejaven una mica. L'inflament de les parpelles denotava un treball prolongat que havia fatigat l'ull; unes arrugues s'inscribien sobre el front lluminós i inquiet que, sota el barret, s'esfumava d'ombra densa. El nas vagament sensual, d'aresta franca, revelava un origen plebeu i vigorós; la barba rasa denotava voluntat. La cara era rodona, però l'activitat d'un pensament indomptable i d'una vida de lluita semblava haver turmentat aquesta fesomia una mica sofridora i àvida de no se sabia quina glòria ni quin somni.

Kobus reconegué totseguit a Rembrandt van Rijn, puix aquest gravador reproduïa sovint sa pròpia fesomia en les estampes, i els seus trets manta vegada havien passat per les mans del jove.

Kobus, per altra part, sovint havia vist en les botigues de Haarlem, Leyde, Rotterdam o Dordrecht, els gravats del mestre. A més a més n'estudiava tots els dies a càrrec de Krul, que els col·leccionava, perquè un dia augmentarien de valor. Instintivament Kobus havia comprès la sublim beutat d'aquestes obres. Rembrandt esdevingué per ell com una mena de Déu, un Apol·l·l de vallat a la terra, amb les mans plenes de llum. Els ai-

gua-forts d'aquest geni estrany esclataven més vius que el dia.

—Són llanternes, deia Maan.

Efectivament, hom els hauria apercebut en les tenebres. Llurs motius s'emmatlevaven sovint al Nou Testament. Kobus havia admirat *Circuncissions*, *Presentacions al Temple*, *Nativitats*, on els personatges populars i els sacerdots hebreus s'amanyocaven al voltant d'un Jesús infant, en els recons de soterranis o en mig de temples. Aquestes composicions que atreïen l'ull com les festes en mig la nit brillaven vigorosament il·luminades per les torxes que portaven els actors de l'escena divina, per la llússor emanada del fill de Déu, auriolat entremig dels bolquers, i per un reflexe de Rembrandt mateix, que els havia gravat en son obrador.

Krul posseïa una bella prova de la *Mort de la Verge*. La mare de Jesús expira en mig d'un llit sumptuós. Un vell, amb gestos paternals, fa respirar un perfum a l'agonitzant, mentre el metge compta les pulsacions del pols: pompós, un gran sacerdot de barba hieràtica, el cap cobert barrocament episcopal, vetlla, escortat d'un infant, el traspàs sagrat. Unes dones ploren i es desconsolen; donen notícies de la malaltia als personatges amagats darrera d'una alta draperia. En primer terme un escriba s'estableix davant d'un llibre obert, per comentar l'esdeveniment cèlebre. Per sobre el pavelló, la dolor humana, els gestos de desconsol, les sentors medievals, les tendreses de les dones i la crònica de les històries, en un núvol semblant al que fan aixecar els encensors, voleien uns àngels, que venen, aeris i visibles per ella sola, a recollir l'ànima de la Verge. Però el jove pintor recordava sobre tot l'obra que els marxants han conegut un dia per la *Peça dels cent flo-*

rins. Totjust acabava d'ésser executada. Hom hi veia el Crist guarint els malalts. Al fons d'un pati fosc els afligits surten d'una gran porta d'ombra. Coixos-croçats sostinguts per velles, paralítics traginats sobre carrets, agonitzants portats sobre lilitots de posts, esguerrats prosternats de genolls, encepeguen en llurs parracs, desconsolats, famolencs tufejant de la febre i clivellats per les llagues, Jesús amb un gest càndid els retorna a la salut. Una auriola el nimba; els seus cabells, caient a les espatlles, sobre la seva llarga roba blanca, enquadren una cara pacient i resignada de profeta de la plebs. A la seva dreta un agrupament sardònic, il·luminat violentament per la veritat mateixa del miracle, discuteix els actes de Crist. Es compona de pontífexs, de marxants, de filòsofs que mofegen: cerquen, en llur sorda inquietud, per sorprendre un crim en les habituds d'aquell que els ha llençat del temple i trabuca llurs creències i llurs poders. Una mena de baixà, el bastó al puny, assisteix curiosament a les divines experiències, en companyia de son gos ajegut als seus peus. Però els escèptics, els mercaders i els banquers, edificats malgrat ells mateixos per l'evidència de la revelació, no poden dissimular sota llur celluda ironia la fe dels humils: s'aixequen en les penombres del grup uns pàries vers la figura redemptora del Déu fet Home. Els clars-obscurs febrosos, els blancs iniciadors, el poderós relleu, la significació genial d'aquest aigua-fort havien frapat Kobus: sovint hi pensava, el mateix que en l'autor d'aquesta obra mestra, enlluernadora i tendra.

Ara la veu del mestre sonava a les seves orelles, greu i acaronant. Kobus no sentia cap desil·lusió. Son Déu no es disminuïa pas, així com Frantz Krul, des de l'aparició. L'autor de la *Peça dels cent florins* podia ésser ben bé aquest home de l'ull de visionari, i que hom endevinava d'una profunda bondat.

Krul havia presentat Kobus a Rembrandt. El mestre es llevà son barret, descobrint son gran front preopat; després deixà son bastó de pom cisellat contra un cavallet.

Vaig a Leyde, digué, Amsterdam em cansa. Tinc fretura de reveure les riberes del Rhin, de passejar-me en barca sobre les velles onades, de veure arbres. Tot això eixamora. Reposa. Es tan bo com el sol.

—Oh! sí! digué Krul. Estàs cansat del barri i del port!

—No, va respondre Rembrandt. Tinc masses visites. Vull una mica de solitud, una mica de llibertat.

Però Krul replicà:

—Altrament no hi ha cap ciutat que valgui com Amsterdam! A veure! No és allà que s'estableixen les reputacions?

Rembrandt somrigué tristement.

—Sí, cridà Krul. Es la ciutat de les festes i dels negocis! Saps què deia Erasme pensant en les estaques sobre les quals hom l'ha bastida? Sos habitants són ocells que circulen sobre el cim d'arbres! Ve't aquí ço que ell ha dit! I bé! t'asseguro que dintre d'aquesta ocellada hi ha soperbs paons per desplumar, faisans daurats, i petites guatilles rosses! Tot això val ben bé

la pena de viure allà baix. en aquest concert! Després la gent parla de vós, hom és vist, considerat, sol·licitat, admirat. Se us senyala quan aneu a la taverna a prendre una taça de xocolata o un vas de *scubac!* Oidà! Jo compto instal·lar-me ben aviat aprop de la Kalverstraat, portar bons vestits a la moda burgesa, i descordar llurs cintures a les lleugeres Siska, que llencen sobre els taujans de Dam llur xarxa d'amor!

Rembrandt amb prou feines escoltava; només esguardava Kobus. La fesomia oberta i ingènua del minyó li va plaure. Dins d'aquesta ànima cercà el somni que empeny vers l'art; al fons dels ulls del jove, volgué descobrir un d'aquests somnis que creen un artista. Mentre Krul perorava, feliç de desenrotllar sos projectes davant d'un mestre que estimava gairebé com un igual seu, malgrat els distintius dels clars-obscurs, Rembrandt reflexionava sobre el passat de Kobus: d'on venia aquest jovencell, arrancat a la seva família com una flor en prou feines badada collida en el jardí on ha xuclat la saba? On havia desxifrat les primeres lletres de la vocació? A quins destins era reservat? Front pur, ninetes tendres, carn verge! Heu's aquí un ésser tímid i dolç, càndid—i a l'ensem voluntariós i fort: la testa ben modelada, la ferma aresta del nas, la barba accentuada ho deien pla be.

Una simpatia va prendre van Rijn pel petit deixeble de Lordrecht; va donar-se compte que Kobus el mirava d'esquitllentes amb un fervor singular: certament Rembrandt ocupava un lloc escullert en el cor del jove artista: un fluid amatiu li ho feu pressentir.

Però Krul interrompent sa xerrameca s'apropà a Rembrandt:

—Deus estar fadigat del viatge, Reposa be aquí. Després aniràs a refrescar-te, no fa? Jo posseeixo un excel·lent ví, de les vores del Moselle.

Rembrandt somrigué.

—Sí, ja sé que és precís beure! Els costums no han pas canviat.

Krul anà a cercar el ví.

Entretant Rembrandt digué a Kobus:

—I doncs us agrada molt pintar?

Barent aixecà les parpelles: en el fons dels seus ulls clas—d'aquests ulls dels riberencs dels rius i dels contempladors de les planes, on ha caigut tant del cell!

—Rembrandt veié aixecar-se com un sol de glòria, d'admiració i d'esperança.

—Sí, mestre! murmurà Kobus.

—Fa molt de temps que us prengué aquest amor?

—Era tot just infant.

—De què fa vostre pare?

—Es moliner.

Rembrandt somrigué melangiosamet:

—Moliner?... Mon pare també ho era. I d'on sou?

—De Dordrecht, a la vora del Meuse.

—Jo, de Leyde, a vora del Rhin.

—Ja ho sabia, mestre!

—I com us ha vingut el gust per la pintura?

Kobus recontà l'història de la Bíblia, aquella de Jan Ketham. Després parlà de son viatge a Lyde i de Lucas Huyghensz.

—Lucas Huyghensz, va interrompre Rembrandt. En la meua joventut, sovint he vist la seva *Resurrecció dels Morts*, que es trobava a cà la vila.

—Es aquesta obra qui m'ha revelat la pintura, digué Kobus.

Rembrandt escoltava encantat: un xic dels seus anys passats aparegué en la vocació del jove. Somrigué tendrement, com si hagués trobat un germà petit, i pensà:

—Aquest infant va a recomençar una vida semblant a la meua?

Sentia un viu plaer en veure l'entusiasme de Kobus, sa tímida, l'esclat de son ull blau, on lliscà una llàgrima, ses rojors que el coloraven com si hagués amagat un sol jove dintre son pit.

Va dir-se:

Voldria veure En Titus, mon fill, que és molt bó i molt dolç, aquesta febre, aquesta poesia.

Però Krul entrà de bell nou portant algunes ampelles. Davant de Rembrandt posà una copa carregada de robins en brut i d'una forma reial.

Les mirades d'aquell qui havia pintat el *Casament de Samsó* brillaren a l'aparició d'aquesta orfebreria traslucida, on el ví caigué amb un rebolliment de bombolies daurades. Aixecà el got, begué una glopada. Després complimentà a son hoste sobre la beutat del cristall i la sabor del beuratge.

—No tinc més que una copa semblant, declarà Krul. Es un regal del duc Wolfgang de Baviera, del qual he fet el retrat. Jo no me'n serveixo mai; i sabia que et plauria, aimador de joiells, mon estimat Rembrandt!

—Oh! els joiells! Tu no oblides res, tu! Mon taller és un mare-màgnun, una botiga de jueu, un bàçar d'Orient! Posseixo tantes armes que hom podria creure's a casa d'un coronel de lansquenets! Terrible mania! afegí lentament Rembrandt, arronçant les celles, on una negra preocupació acabava de posar-se.

Però l'allunyà d'un gest; després somrigué a una nova idea: explicar una mica de la seva ànima i del seu art a Kobus, que li plaia més i més, i al qual volia, a canvi de la confessió que l'havia encisat; donar així mateix algunes engrunes de la seva ànima; i prosseguí:

—L'or en la penombra revesteix als meus ulls una esplendor incomparable. El ple sol el fa vulgar. La mitja claror li dóna la seva eloqüència màgica. Tanmateix deu ésser un rar espectacle veure, sota una tenda que atura i adorm el sol, dansar una sultana carregada de collars i d'anells! No heu reparat en les cambres holandeses, avarament però càlidament lluminoses, com un braçalet dóna una significació de noblesa, d'opulència o de voluptat al braç nu que el porta? I les corones? Estimo llurs safirs i llurs robins, que s'esclareixen per mi de focs retrobats; una reialesa morta s'abranda de bell nou en el fons de llurs aigües pregones, al voltant del cercle que pesà temps passats sobre els fronts de tirans i de magnats. Tot l'Orient se m'apareix gràcies a un turbà de catxemira ornat d'un plomall, mercès al puny damasquinat d'un sabre curt. Sí, estimo els joiells. Sovint els he pintats

en mes teles. Jo n'embellia la meua pobre muller i seguia llurs reflexos sobre la seva dolça cara.

Rembrandt brandà la testa, molt emocionat, i demanà a Krul quines eren les seves darreres obres.

Frantz Krul ensenyà un estudi sobre una jove pescadora de llagostins. Ric en vermelló sobre un fons de cel marí, la boca bífida, la galta fretada de blanc d'argent, la gallarda lluenta de salut portava un cistell de vímet sota el braç; semblava redreçar-se en pasta lluminosa.

—L'aire de les dunes vibra aquí dins, digué Rembrandt.

—Oh! replicà Krul, que no tingui sempre a pintar tan floreixentes carns! La sang rica és el sol dels cosos! Cal que afluï sota la pell i que hom la vegi en un pit com el ví vermell en un flascó! Mireu! Quines galtes! Serien l'orgull d'un jardí! Aquests llavis son mullats, càlids, goluts! La gola? Blat i lliris! Els cabells rossos i rojos s'abranden: no dirieu, en flames el cervell d'aquesta marinera, qui sap issar les veles al màstil d'un vaixell i per la qual molts mascles s'han macat a colps?

Rembrandt somrigué una mica de la fuga de Krul tot aprovant-la amb gestos de cap. Prengué la copa, que aixecà encara, amb la mà ampla, però destra i nerviosa, de gravador subtil; després aclucant els ulls estudià un instant l'espurneig del licor i digué:

—A la teua salut, Krul! A vostra salut, jove Barent! Que els èxits us arribin prompte com m'han arribat, en la meua joventut, quan vaig deixar Leyde, i que us segueixin sempre!

Begué una segona glopada.

Amb posat reflexiu aleshores digué, tement sens dubte que Kobus no hagués prè per argent sens aliança les opinions de Krul:

—Certament, és una joia fer eixir esclats sanguinis de la paleta, llampecs de carn rosada. Ton temperament t'hi empeny amb escreix. La nuditat, tu la cerques triomfant i pletòrica. Ton ideal, és la Venus ferma, que naixeria de l'escuma de la mar del Nord i presidiria els acoblaments ferrenys dels mariners i dels pescadors. Tu gaudeixes també immortalitzant els bevadors embriacs, els banquetts virolats, els vestits de festa amb cintes taronjades. Però, no penses també, Krul, que la carn pobre abscondeix també una gran beutat? Es distinta, però et juro, que quan una captaire febrós i trèmola se despulla en mon taller, experimento una emoció artística tan gran com si ella fos Elena o Cleopatra. Llegeixo en el llibre màgic de ses carns flaques, de son ventre gastat, dels seus pits buids, de ses cames magres. la crònica de la seva vida dolorosa, la seva resignació a les baixes tasques i a les exigències dels vagabunds, ses maternitats esgotadores: veig tota la tristesa humana, que es immensa, resumida en aquesta espinada cansada i en aquests costats espurgats. M'esforço tendrement, amb tota la compassió que em colpeix, a interpretar les ombriues lassituds d'aquests muscles, les traces dels vestits, dels fardells, i de les malalties, que deixen sobre el cos marques d'aflicció com les llàgrimes sobre la cara.

Restitueixo el tó pàlid i groc de la pell, amb les rosors que li revesteixen els tons afligits de tardor, amb els plecs marcant corbes suaus en el ventre? Es que això no és la vida també? No hi ha res més que joia? Al costat d'una peonia que esclata, no hi ha la que es mustina i perd els seus pètals? I la moridora, en mig de l'agonia arrugada en sos colors, no aconsegueix una funció tan pregonada en l'harmonia de les coses?

Rembrandt va callar. Krul l'havia escoltat sense dir ni una paraula, una mica desconcertat. Kobus estava extasiat: la veu de Rembrandt l'extremava, i sentia desigs de lliurar-se als peus del mestre; l'ensenyament queia en pluja aurífera en son ànima nova i verge.

Però el gravador veient el deixeble immòbil davant d'un cavallet reprengué la paraula. Segons ell, la pintura devia ésser espiritual. En tot, que canti l'ànima, i tot en posseix: els arbres, les plantes, i fins i tot les teles, un anell, un glavi. Que l'artista reveli aquesta ànima fent eixir d'una espasa el crit d'un llamp, encenent de lluïssors els encants d'una rosa, acariciant els bells teixits on s'amaga de vegades l'adéu rogenic de la posta.

Que descobreixi aquesta vida abscondida de les coses: buidant un got en forma de tulipa, que pensí que aquest got a emprat son calzer a la flor perquè ella es destinada a beure el sol! Heus aquí les intimitats secretes de la matèria, les correspondències misterioses de les fibres i de les formes. Qui no les posa en valor pinta de faisó vulgar. D'un bou escorxat, penjat per les sofrages, alguns artistes no n'extrauran res més que un tros de carn. «Jo vaig veure ahir a Zaandam un bou exposat, el ventre buit, M'encantà per la majestuosa sonoritat dels seus tons. Sí hagués tingut temps per pintar, haguera fet sentir en aquest cadàver les darres extremituds de la carn posada al nu, així com la ira i l'energia que empenyien a l'animal vivent: hom pot revelar aquestes forces per mitjà dels costats sòlids com cercles de cuirassa, en la valentia dels ronyons oberts, en la brutalitat guerrera de les púrpures tallant els greixos. Haguera pres gran plaer en celebrar les despulles del rei de les prades i en fer vibrar un sentiment de lluita i de vigoria en el botí de la mort!»

Rembrandt s'aixecà inquiet, i caminà pel taller; taciturn de consuetud havia esdevingut de cop i volta garlaire. Obrí la finestra:

—Per veure millor el paisatge.

Després es dirigí a Kobus:

—I vos què feu?

El jove pintor reculà una mica i balbucejà:

—Teniu! Mireu!

Era un estudi d'un filòsof d'Haarlem, que cada dia posava per son retrat. Kobus acabava de rectificar alguns tocs del fons, sobre del qual es modelava, per damunt la tova blancor, la cara pensativa amb els ulls negres del camí.

Rembrandt en restà satisfet.

—Bon estudi!

Agafà la paleta del jove, tot somrient.

—Permeteu? I tu també Krul?... La pintura em tempta, com la serp temptà a Eva. I no resisteixo pas.

Teniu, Barent, endevino molt bé la fesomia d'aquest savi, però per fer-lo més pensatiu, poseu una mica de llum aquí, en el recó de l'ull, aquí, en el pols. Allà realcèu una ombra: és massa cru. Jo sempre veig les cares il·luminades per un reflexe. El sol té més llum que la polpa de les carns. Perquè aquesta exhali sa llum, es precis que minvi la llanterna del món!... No és així, Krul? La lluita no seria pas igual!

—Evidentment; respongué el retratista.

Rembrandt barrejava els colors, llestament preparava els grisos, els grocs, els roses, donava llum a la tela, feia lluir les nines dels ulls: per modelar els rulls dels cabells es servia del mànec del pinzell, i alleugeria l'empastifament,

Parlava del retrat. Dues coses subtils planen davant la màscara humana: la mirada i el somriure,—efluvis impalpables, emanacions psíquiques, fums de l'ànima. Es precis copsar-los al vol i harmonitzar-los. En els ulls d'un model és necessari que hom pugui veure el pensament, com les pedres blanques al fons d'un pou clar.

—En efecte, interrompí Krul, els teus retrats en llur penombra són com les fantasmes de l'ànima. Tu idealitzes els teus personatges. Jo només els aconsegueixo amb la vida de la sang.

—Frantz Krul, tu ets mestre, respongué dolçament Rembrandt deixant la paleta. I jamai els dons pictòrics no s'han senyalat més generosament que en tu. Tu també cerques per altra part la psicologia,—però tu segueixes un camí d'aire ple i de color viu, mentres que jo em perdo en els soterranis dels meus sols tenebrosos. Tu ets la joia, i jo soc, ai las! més melangiós! En tot cas jo hauré viscut una vida endiablada d'alquimista cercant l'or al fons d'un ombriu laboratori. Si, Kobus Barent, hauré treballat més que un damnat, després del dia on l'he entrevistat en el molí de mon pare, una calda migdiada d'octubre, tramesa pels vells murs sobre la cara dels moliners, aquesta llum que aclaria tan magníficament llurs fesomies! Malgrat les meves suors mai més l'he retrobada tal com se m'aparegué!

Rembrandt feu un gest de desesperació, que admirà i punyí Kobus.

Ell se'n donà compte:

—Però no sigueu pas descoratjat per això, vos que sou jove, i que vostra mirada compté tanta esperança!

Malgrat això, els pòmuls rogenic, d'esguard febrós, el gran pintor exposà les dificultats d'interpretar els sentiments amb les polsines amarades d'oli. De quina manera amb l'ajuda d'una mica de pasta blanca, grisa, vermella, expressar la compassió del bon Samarità, la joia d'una núvia que hom pentina en l'espera de son amat, la volada mística de l'àngel Rafel deixant a Tobies, el posat inspirat de Sant Mateu, la dolor de la Verge al peu de la Creu? No és veritat que a la pasta hom hi barreja trossos de son cor arrancats en un martiri? L'inspiració és d'ambrosia i de fel. I d'on vé?

—Pensava, digué Rembrandt, en una obra representant els deixebles d'Emaus. Des de llarg temps m'obsessionava aquesta recitació de l'Evangelí. Havia intentat pintar-la, però no reixia representant-la a ente-

ra satisfacció meva. Fa cinc anys, un dia de redavera, em trobava en un vell refugi dels voltants d'Amsterdam. La tarda queia, i per una alta finestra, una claror groga—en la qual hom pressentia la nit—il·luminava les parets de la sala i llepava una tauleta voltada de tres cadires, i en la qual i sobre unes estovalles massa curtes estaven posats tres plats d'estany. Havia eixit de casa després d'un treball prolongat, i els camps havien abocat dins mon cervell bullent sa gran poesia. Reposava en l'antic hostel, quan entraren tres homes, i sense dir res anaren a asseure's a la tauleta. Mai he sabut qui eren, llur accent acusava uns flamencs de Bruges. L'un d'ells, un ésser pàlid i magre, amb una barba d'un roig tendre—com or fonent-se,—amb uns ullassos vidriosos de pobre diable, s'assegué d'esquena a la paret, encarat amb mí. Els altres dos, un vell de cabells blancs, pescador recremat de pel hirsut i un home rodanxó, duent sobre ses amples espatlles una testa bruna i carrada: un tipo de llaurador de mans endurides i d'esguard clavat en terra com si hi cerqués el solc—es posaren a son costat. Silenciosament es senyaren. Després el que era flacot murmurà un parenostre, els esguards al sostre, i els altres dos, l'un, el llaurador, ajuntà les mans i baixà la testa, i l'altre, el pescador, els punys sobre els genolls, el front inclinat, mirà com el prec queia dels llavis del seu company.

Subitament, d'una escala propera, que venia del celler, sortí un minyó que portava un plat guarnit amb peixos fregits. Veient els viatgers pregant, s'aturà, respectuós i corprès. En aquest instant s'operà un encís. Unes llàgrimes me pujaren als ulls. Jo veia en aquesta escena vespral, davant la pobra taula, Crist i els pelegrins d'Emaus. El que pregava, sense plegar l'oració, prengué un tros de pa que estava a son costat i el rompé. La farina entre els dits dels vagabund prengué totseguit uns tons d'argent com si eixís d'un tabernacle! El pobre *senyor* aparegué com possès d'una tristesa sobrehumana, son front s'auriolà, una mica de cel caigué sobre sa cara: l'humil estovalla del seu davant fou com la d'un altar. M'hauria agenollat a sos peus, compungit per la seva humilitat radiant, però son esguard m'aturà—ah! aquest esguard que havia vist les parets del sepulcre i que el firmament no havia pas encara totalment reconquerit, per damunt dels llavis violetes on es borbolla el darrer sospir! Si, vaig veure tot això, en un instant, talment quan un llampec resplandeix darrera d'un finestral. Aquest somni fou només un moment: car, el prec finit, els homes treieren els ganivets de llurs butxaques i trinxaren els llenguats.

(TRAD. ALFRED GALLART).

**Aquest número
ha passat per la
censura militar**

LA CRÍTICA A L'ESTRANGER

Inaugurem avui una nova secció que porta per títol: «La crítica a l'estranger».

Els catalans del Renaixement, que, bona o dolenta, artificial o humana, havem assolit ja la creació d'un vers i una prosa nostrats, no posseïm encara una escola de crítica prou solvent per nivellar amb justícia la balança de la prosa i el vers. Llevat de tres o quatre noms, al davant dels quals va per dret propi el d'En Carles Riba, veritable «crític oficial» de Catalunya, la crítica catalana literària d'avui, i això ja ho ha dit algú, no és res més que una varietat de les notes de societat i de les gazetilles suplicades, pur afalag de la vanitat dels amics o baix pretext per liquidar rancúnies personals. Quan algú esperit pur, ferit per la falsedat dels nostres crítics i dels nostres comentaristes, s'atreveix a dir allò que pensa d'una obra, sense pensar en res més que en allò que pensa, ha de suportar els insults i les ironies dels lectors i els escriptors industrialitzats. I ha de veure, lligat de mans i de cervell, com a les paraules lleials i sinceres son aplicats els dos epítets estèrils; «incensada» i «rebutada».

Ens proposem traduir al català articles crítics dels bons comentadors estrangers, i esperem que els nostres lectors sabran comparar i triar.

JEAN PAULHAN, PER BENJAMIN CRÉMIEUX

Hi ha un drama del llenguatge. Com és possible no restar comfós, en pensar que no se'n hagi discernit la importància i el patètic, durant set mil anys que fa que al món hi ha homes i que pensen—per tant, que parlen? Totes les relacions socials tenen per fonament el llenguatge. És ell qui estipula les convencions i les lleis, i cristallisa els poemes. S'encarrega de significar. Com és possible que aquest servidor de l'humanitat hagi fins ara pogut evitar tota mena de control i de verificació dels seus serveis? Havia sapigut prou, és cert, fer-se estimar per ell mateix. Mallarmé lluità per treure'l del seu lloc subaltern i confiar-li tota gratuïtat d'acció. Però aquest paper subaltern el representava amb tota fidelitat i no s'havia desencadenat ell tot sol, per ventura, fins a regentar els seus quefes jeràrquics, Pensaments i Sentiments?

Finalment hom va rendir-se a la evidència. Alguns anys abans de la guerra el llenguatge era denunciat com mereixia. Els pamflets llançats contra d'ell per «Le Spectateur» de 1913 no han sigut vans. Hom vege que les traicions d'aquest traductor infidel ultrapassaven les males maneres i arribaven fins i tot a substituir el pensament, fins a convertir-lo en un criat de les paraules. Tota reforma intel·lectual, moral i social deuria començar per una reforma del llenguatge, i tal vegada no passar d'ella.

Aquells qui veuen en Jean Paulhan un epigon de Freud obliden, o no han sabut mai, que pertanyia a aquest grup de «Le Spectateur» que la guerra ha dispersat. Ell ha restat com el seu mantenidor. Tots els reforços que li han vingut: el reforç líric dels dadaïstes, el reforç mèdic del psicoanàlisi i, en darrer lloc, coronat per Valery Larbaud, el «monolog interior» de James Joyce, no priven de dir que ell ha estat el primer d'ocupar la plassa. Entre les pàgines dels diccionaris, les paraules tremolen de terror: el moment de la expiació s'apropa.

«Jacob Cow, el pirata o si les paraules son signes» no és més que un requisitori: «Hom no parla el seu pensament directament. Hom parla les seves parau-

les... Els mots us lliguen... N'hi ha prou capgirant l'ordre dels mots per obtenir llur sentit capgirat... No cal pensar més, les frases ja son prou... La tasca de la rima consisteix en fundar per un moment una pretensió dels sons veïns als pensaments veïns.

Les paraules no tenen doncs cap circumstància atenuant per invocar? Sí. La incúria d'aquell qui parla té la seva part de responsabilitat en els crims que cometen les paraules. Si hom utilitza llur «recurs ingenu», els mots tradueixen, sense traïr. (Vegèu les precaucions empleades per Jean Paulhan, ell mateix, en el maneig del llenguatge.)

Mes encara: «Tal patró, tal servidor». Freud, amb la seva teoria dels «actes mancats», ens obre finestres damunt molts llocs baixos de la nostra naturalesa: es el llenguatge, aquí, el que serveix la veritat fent aparèixer fugaçment secrets terribles, en els nostres lapsus i en els nostres somnis. En aquest conflicte permanent, es adès l'inspirador adès el traductor qui fa d'enganyat, de criminal, de verídic, de falsari. Si deixa de jugar-se dintre d'un sol individu, si pensa en representar-se entre varis, fins on es complicarà encara aquest drama de la expressió, i quantes possibilitats engendrarà? Un pensament deformat en principi pels mots d'aquell qui el parla, interpretat després per per l'auditor que tradueix aquestes paraules en son propi llenguatge i les somet, això traduïdes, a la acció del seu inconscient, a quines confusions, a quines explosions, a quines interferències arribarà a conduir?

Principi d'identitat, sil·logismes: fonaments lògics del llenguatge; figures de retòrica: fonaments poètics del llenguatge; tot això, nocions antigues. Veïeu en «Jacob Cow» l'anàlisi de la metàfora. Una imatge no es, originàriament, res més que una impotència per anomenar l'objecte, una aproximació: «Algú infant, o estranger, parla d'una «cullera amb forats», de «tapadora pel cap». Quina fantasia, hom diu. Es que no coneixen els mots «forquilla» o «barret», o be que aquestes paraules no se'ls havien acudit en parlar; no busquen res més que copsar l'objecte ben d'aprop, i fer-se entendre.»

A la concepció «física» del llenguatge, Jean Paul-

han substituïu una concepció «química». Aquestes unions, aquests canvis entre els pensaments i les paraules, que hom creia passatgers, fugitius, sense conseqüència, incapaços d'aportar un canvi a la naturalesa del pensament o a la dels mots, ens són revelats com fenòmens químics, estables, definitius, que donen naixença a cossos composts, els quals, una volta composts, obren amb llurs qualitats pròpies, provocant modificacions imprevistes a llur entorn immediat de pensaments i de paraules.

Aquesta batalla incessant del pensament (o del sentiment) i de les paraules (o de les imatges), amb les seves alternatives i els seus sobressalts, és, evidentment, el teixit mateix de la nostra existència moral. Donar-ne la noció, fer-ne reviure totes les peripècies, seria donar naixença a l'art més realista que mai hagi existit.

Es el desig de Jean Paulhan. L'instint que a menat el dadaïsmes a renunciar el joc normal de recobrir cada pensament amb el mot corresponent, deixant la via lliure a les paraules per traduir l'inconscient és, en Paulhan, voluntat reflexionada nascuda dels seus estudis de psicologia i de lingüística. Noteu que un realisme d'aquesta mena, que ens introdueix en el més secret laboratori interior, que té tantes cruïlles com circumvolucions tenim dins el nostre cervell, porta a crear llargues novel·les de les quals és un exemple l'obra de Marcel Proust.

Si Jean Paulhan no ens ha donat fins ara més que narracions curtes, es degut a que procura fornir-nos, sobretot, dades elementals, pròpies per il·lustrar les seves teories. «Le Pont Traversé», és, després de la «Guérison Sévère» i «Aytré qui perd l'habitude», una tercera manera d'estudiar en un cas psicològic simple, les relacions del pensament i del llenguatge i el joc de l'inconscient.

Per quina raó l'heroi de la «Guérison Sévère» no arribava a aconseguir tota la força necessària per guarir la seva grippe, malgrat la cura de Julieta? Perquè havia enganyat Julieta amb Simona, i aquest secret, amb el seu farcell de sentiments i d'imatges, ocupava tot el seu esperit. Tantost com ha deixat descobrir per Julieta les cartes de Simona, s'encaminava cap al guariment. Tota la càrrega de sentiments i d'imatges que l'afeixugaven ha estat transferida a Julieta per les simples paraules reveladores contingudes en les cartes de Simona.

De quina manera el sargent Aytré, que ha mort Mme. Chaulinardes, Europea, en un poblet matgatx, revelarà el seu crim? Senzillament, perquè les paraules traïran el seu pensament a la deriva i que el carnet de ruta—que li fou confiat per l'ajudant, quefe de convoi,—farà apareixe l'aspecte imprevist prè pel món, als seus ulls, des del dia del crim, aspecte imprevist que ell expressa per sèries de preguntes i projectes de reformes. Aquí les paraules fan un paper actiu de denunciadores.

Finalment, en el «Pont Traversé», es el drama ma-

teix de la inter-comunicació dels éssers que hom tracta. La dona ha fugit de l'home tirant-li en cara de no haver-se fet coneixe prou: «Tu explicaves: jo no parlava gaire, jo no em lliurava.» Tres dies més tard, l'home es decideix a fer els primers passos vers la reconciliació. El pont que separava els dos amants es troba així travessat. Allò que aquesta decisió costa a l'home, els sentiments que l'agiten durant aquests tres dies, heu's aquí tot el fons de la narració, exposada en forma d'una successió de somnis—tres per nit durant tres nits—sobriament comentats. Perquè aquests somnis, i no un anàlisi seguit?

Es que aquest procediment d'exposició permet mostrar amb una plena llibertat les imatges victorioses dels pensaments i dels sentiments, vençudes després per ells. Hi ha somnis en els quals la sobre-abundància de les imatges arriba a estranyar el qui somnia: «Es estrany, escriu Paulhan en el comentari del tercer somni de la primera nit, que hom prengui, estant sol, tantes precaucions i imatges per parlar-se.»

Resumir aquests somnis seria gairebé suprimir-los. Cal tenir la paciència de seguir-ne tots els meandres, sense irritar-se mai de la seva lentitud. Poc a poc, tot, gairebé, s'aclara, i allò que resta en l'ombra, hi resta perquè els nostres ulls no han sapigut fer-lo sortir d'ella. Tota la primera nit és lliurada al remordiment i al temor de no retrobar el bé perdut. No, jo no sabia fer-me entendre per Ella, diu el primer somni. El segon respon: és que ella era talment en mi que jo imaginava que tots dos no feien més que un. I el tercer: si ella o jo, no obstant, estessim a punt de canviar? La segona nit es consagrada a la rancúnia. La tercera a la esperança de retrobar-se i d'una amistança per sempre més perfecta gràcies a l'empleu de mots «nifis». El «nifi» és, sens dubte, el veritable llenguatge dels amants.

Hi ha, en la manera que té Jean Paulhan de menar aquests jocs, una subtileza la agilitat i fins i tot l'arbitrari de la qual sovint ens desconcerten. I la seva prosa té la aridesa impiadosa d'un mirall.

Ens interroguem. El mètode proposat és ben seductor. Però que portem de nou d'aquest viatge al país dels somnis? Ni el més mínim aprofundiment de la nostra coneixença de l'ànima humana. Simplement, una malfiança més experimentada vers el llenguatge, alguns símbols encertats il·lustrant una teoria psicològica i lingüística. No hem sentit els crits reveladors que esperàvem; cap il·luminació damunt els abims de l'inconscient. Un interès purament cerebral, on l'ànima no pren part. De que serveix tot aquest realisme, si no ha d'eixir-ne un sentiment nou de la vida?

Però què s'amaga darrera la màscara d'ironia, de la qual Jean Paulhan no ha consentit encara en desfer-se? Una faç de mandarí escèptic i mixtificador, que només es complau en els refinaments de la el·lipsi i de la al·lusió? O una cara de dolor i de pietat humanes que, per pudor, ha, fins ara, contingut les llàgrimes amb les quals ens plauria d'emocionar-nos?

JACOB COW, EL PIRATA, (FRAGMENTS), PER
JEAN PAULHAN

Si les paraules son signes.—Hom suposa amb convicció que les paraules serveixen a les persones per expressar-se. Son, per naturalesa, signes de pensaments; i, amb ells, aquestes juncions o aquestes fibres que serveixen per unir-los; i fins a llurs més ínfimes variacions: l'imperfecte del verb, diu la gramàtica, expressa...

Una tal idea del signe no es tan i tan afinada que no permeti oferir doble figura: de malfiança en relació amb les paraules separades. Car els mots per si mateixos no son pas suficients, però el pensament, que hom descobreix sota d'ells, es la sola raó d'ésser i la font de llur sentiment. Privats d'aquest pensament, els mots poden enganyar-nos: «Això no son més—hom diu—que paraules...» o bé: «Cal reflexionar abans de parlar»; i hom fa figura de confiança, en conseqüència, quan s'han reunit el pensament i la paraula. Sembla aleshores que cada mot pugui il·luminar-se amb aquest pensament (no n'hi ha cap d'irreductible: costa, doncs, suposar una frase que no volgués dir res en absolut); o bé, a la inversa, que tot pensament posseeix el seu mot, «Busquèu la paraula apropiada», és consell de gramàtics, i també: «Hom pot dir-ho tot».

Aquesta manera de veure porta amb ella una mica d'obscuritat: esdevé delicat explicar que la idea, a voltes, segueixi el mot, surti d'ell, el tradueixi.

Cilia, que prova d'explicar al metge el mal que pateix la seva filleta, a mesura que parla va descobrint sa temença, veritable, i s'estranya d'ella mateixa.

Atys, quan a aconseguir dir a Chrysis: «Aleshores, has mentit», cada u d'ells recompón a partir del mot real. Una idea es el signe, aquí, d'aquest mot, i manera de compartir-la, en lloc d'esser-ho un mot respecte a l'idea. De tal poeta encara, sabem que es troba llançat entre les paraules, que les estreny, que les escolta, que les espera.

Un llenguatge paradisiac.—Lautréamont, després d'haver anomenat «cigonya» Lamartine, i «gran testa fluixa» Jean-Jacques Rousseau, no s'acontenta pas, com la gent seriosa de cent anys ençà, debatent si serà clàssic o romàntic. Recerca francament si hom pot parlar: «La joventut escolta els consells de l'edat madura. Té una confiança il·limitada en ella mateixa. Si la moral de Cleopatra hagués sigut més curta, la faç de la terra hauria canviat; el seu nas, però, no hauria esdevingut més llarg. L'home es un roure. La natura no en te pas cap de més fornit. No cal pas que l'univers s'anuli per sa defensa. Una gota d'aigua no es suficient per preservar-lo.»

Així successivament. El joc colpidor no es pas nou; no es pas per això inofensiu: implica exactament que les frases, i particularment aquesta espècie que hom anomena singularment pensaments—son de la mateixa pasta que les idees, de tal manera que n'hi ha prou capgirant l'ordre de les paraules per obtenir llur sentit capgirat. Una nova màxima aporta un testimoniatge

oposat al primer, però que no pot ésser menys apresador, menys obligador que aquell—tota vegada que no és pas un altre, sino el mateix.

Es tracta en les «Poesies» d'una demostració per l'absurd. Si el llenguatge fos allò que hom pensava...—i allò que pensa Marc-Aureli. O Víctor Hugo, que anomena el mot: verb. (Si el romanticisme obté amb Jean-Jacques, una imatge de les passions, és mes cert encara que reb de Condillac la confusió de les paraules amb les idees). I Lautréamont posa sa màquina infernal: «No hi ha res—diu—que sigui incompreensible». Resulta d'això, aproximadament, que no cal ja pensar més, que les frases fan l'ofici de pensar. Un cop de polze de tant en tant fa variar-les.

Celina i el Kikuyú.—Els Kikuyús anomenen la via lactea «liana del cel», la joia «clar-de-lluna-del-cor». Celina tota se n'estranya, i desitja viure en aquell país. «Quins poetes», diu. Però el Kikuyú civilitzat va emocionar-se en sapiguer que la seva liana era per nosaltres via làctea: «Camí de llet, quina imatge més graciosa; i com es bó barrejar-se amb els pobles instruíts.» Celina no havia pensat en la llet, ni el Kikuyú amb la liana.

Els exploradors Stanley i Gastchet han remarcat indis i negres que semblen no posseir ni una sola idea, però imatges soles. He pogut freqüentar alguns vellards malgatxes els quals havien conservat d'un viatge a Europa un sentiment igual, de les llengües anglesa i francesa, i l'expressaven convençuts, traient-ne conclusions relatives als caràcters de les diverses races.

I aquesta mare fa poc exclamava: «On ha recullit això, el meu Jaume? M'explica que ha descargolat la bola arc-de-Sant-Martí. Quin poeta!... Es la bola de vidre del pom de la escala.»

Convé respondre a la mare, a Stanley, a Celina: «Veieu una imatge perquè compreneu malament, i a mercè del vostre dubte. Bola arc-de-Sant-Martí us sorprèn. Proveu de copsar-ne el sentit i penseu en tot allò que és l'arc-de-Sant-Martí, abans de descobrir la bola. Però l'infant, «que parteix d'aquesta bola», i té pressa per anomenar-la, jamai no s'ha privat fins a tal punt de veure un arc-de-Sant-Martí. De la mateixa manera, Celina, vos tota sola distingiu el clar de lluna dintre d'un cor: el Kikuyú no el veu avui, per la costum del mot; les primeres vegades, el distingia molt menys encara, pel desig que tenia de designar la cosa i no fer-se un embolic.»

No sentim les paraules directament, sino segons el sentit amb el qual les formem. La presència de l'imatge en aquest sentit revela un retràs, una ruptura de l'acord—i com una mena de curt-circuit del llenguatge. D'aquesta mateixa manera judiquem els escriptors.

Defecte dels poetes.—Algun geni pot separar de nosaltres el poeta, com el temps feia l'antic Llatí, o l'espai el Kikuyú: seria delicat volguer-ne precisar els passos massa exactament. Inventor de llenguatge, aquest poeta, sens dubte, no pot ésser comparat a

l'infant en absolut, o a l'home que prova de parlar una llengua estrangera. Quan menys, es igualment mal comprès, per les raons mateixes.

Taine aprova Homer quan compara el còs de Menelau ferit a l'ivori que les dones carianes submergeixen en la púrpura. Albalat s'admira que Chateaubriand escrigui: «...el rosegat de la pluja damunt la capota de la meva calessa». Bé. Però s'ha de dir que on Taine i Albalat tracten de presentar Homer com un exemple i diuen: «Un bon procediment per trobar imatges consisteix...», es precipiten en la il·lusió.

Es que l'esforç veritable d'Homer ha tingut de consistir en retrobar sota l'ivori, contra l'ivori un cos sagnant—no d'aquest còs cap aquest ivori. Si Chateaubriand descobreix la pluja, es degut a que vol desembrassar-se del seu rosegat. Així, doncs, el més estrany els és natural, i no cerquen res més que allò comú.

—Els creïeu tan necis que sentin primer el rosegat, o no s'adonin de res més que de l'ivori?

—Es destí dels poetes que els actes més senzills esdevinguin difícils per ells. (Seria tan indicat, proposa el sentit comú. treballar a hores fixes). Doncs, és un acte. el més difícil i complexe, veure. I veure allò que es exacte, que es actual, quina reeixida! Cal estranyar-se que el poeta no ho consegueixi d'antuvi? N'hi ha prou d'estendre lleugerament la observació que el situa «entre els núvols».

I les qualitats més pures del pensament tampoc poden imaginar-se sense algun defecte que les posi en acció. Els sants començaven, de vegades, per assassinar llurs pares, o per qualsevol altre error poc comú. No es pas disminuir el poeta veure a l'origen de la seva obra un defecte d'esperit semblant, traduït per les metàfores, i aquests múltiples errors reduïts a cada pas, o aquests mots difícils proveïts de sentit. La llengua, per ell, preserva la seva opacitat, com el món, deia André Gide, el seu gruix.

(TRAD. A. ESCLASANS)

ALMANAC

DOMASSOS AL SOL, DE JAUME AGELET.—Maragall, Pijoà, Guerau de Liost. Del primer, la gran claror daurada de sol i de mar, i aquell tó d'enyorament, tan maragallià, de la ciutat quan era a muntanya i de la muntanya quan era a ciutat. Del segon, aquella veu una mica ressonant de noi gran que parla amb paraules d'home. Del tercer, la empenta segura i el salt de la rima i les formes curtes i la agilitat en el pensar de les coses reials a les coses pensades. Es un primer llibre madur, una mica tarat de ruralisme, d'aquest ruralisme que tantes engúnies ens costa i que tantes belles tentatives ha esguerrat i esguerra entre nosaltres.

No volem deixar de mentar aquesta estrofa, que revela tot un poeta savi:

Ai, qui hagués una ferida
ben oberta en mig del pit,
i una punxa tota humida
de ponent i d'infinit!

i aquesta altra, de noble poeta popular:

Els fadrins i les fadrines
duien domassos al cor.
Els fadrins i les fadrines
llançaven arreu claror.

LES «PONENTINES» D'EN FERRÀN AGULLÓ.—En Ferràn Agulló es un Mestre en Gai Saber de tota la vida. Home d'activitats múltiples, sab trobar sempre el bon moment per alçar els ulls de la feina i passejar-los per la terra que el volta. La seva poesia, i aquest volum que acaba de publicar n'és la mostra mes completa i acabada, s'atura damunt totes les coses i en xucla la llum i el color amb una joia d'adolescent. Hom hi troba la barreja multicolor d'un paner de fruites o d'una parada de fira de festa major. Cada recó de Catalunya ha servit un moment de repòs al poeta, i ell en paga li ha donat mercès en un enfilall d'estrofes que dringen d'agraïment i d'alegria. Quan surt de Catalunya i canta els espectacles que la cursa pel món ha posat, per un moment també, davant dels seus ulls enyoradissos, es encara la seva terra i la per ell suprema bellesa i bondat de la seva terra la que li aclareix la visió trista o freda dels recons del món. Catalunya, sempre. En Ferràn Agulló es un Mestre en Gai Saber de tota la vida. La frescor de la seva lira no minva amb els anys, ans al contrari. Aquesta tendència, tan viva

en ell, aquests darrers temps, de voler reduir als quatre versos curts d'una corranda tota la emoció i el sentiment que fàcilment podrien diluir-se en varies estrofes amples i ressonants, l'ajuda meravellosament a condensar els pensaments i a augmentar-ne l'esclat. Però l'autor tanmateix, sab ésser folgat i eloqüent quan al tema s'ho porta. I després d'una cançó o d'una glossa enjogassada i dringant, ens sobta amb una composició en exàmetres o en alexandrins greu i noblement feixuga; bella penyora d'això darrer es el poema «Cap al tard», on la harmonia i la tècnica s'acorden com en cap altre del llibre. Totes aquelles belles realitzacions de les obres anteriors d'En Ferràn Agulló atènyen la maduresa en aquest volum darrer. Però aquesta maduresa no ha d'ésser obstacle perquè ens dongui noves realitzacions com en els seus temps de joventut. L'Agulló, l'home i el poeta, son tan joves ara com quan tenien vint anys. Es tan jove ara com quan el premiaven per primera volta als Jocs Florals. En Ferràn Agulló és un Mestre en Gai Saber de tota la vida.

AMB MOTIU D'UNA EXPOSICIO DE L'ORFEBRE RAMON SUNYER. — En Ramon Sunyer és argenter per una tradició secular de família. En el volum del segle XVIII dels Llibres de Passantia del Gremi de Mestres Argenters de Barcelona, que es conserven a la Biblioteca del Museu de la Ciutadella, hi ha els noms dels seus avantpassos, signant dibuixos de mestratge... Els besavis i els avis encara, encara foren argenters i ho fou el pare, del qui En Sunyer ha heretat el seu actual obrador. D'aquesta tradició, En Sunyer en fa un honor i les còpies d'aquells dibuixos dels seus ascendents les veureu penjades als murs de la seva oficina d'argenteria, com un títol de noblesa,

En Sunyer va néixer, doncs, entre les eines de l'ofici i va anar creixent tot aprenen-lo. D'aprenent encara, que és quan el vàrem conèixer, era concurrent a l'escola que sostenia l'Associació de Joieria i Plateria, i acudia als concursos que anyalment aquella Corporació gremial convocava. Els seus dibuixos juvenils, imbuïts encara del modernisme naturalista que en l'art de la joieria havia posat en boga En Lluís Masriera, eren distingits per aquells mestres de l'ofici que feien de Jurat, i sabien apreciar el què en ells hi havia de bon gust i d'afany de nous camins i orientacions.

Poc temps després, En Sunyer ingressava a l'Acadèmia d'En Galí, que era com un rus, on brunzien les frisances d'una joventut que ha fet molt en la darrera etapa artística, i allí primer i col·laborant a l'obra de l'Escola de Bells Oficis després, completà la seva educació artística, orientà el seu gust nadiu i formà el seu esperit.

Del barroquisme galinès, En Sunyer, en va passar, com tots els deixebles d'En Galí, una febrada. Dins d'ell, aparegueren les joies de la seva primera tongada de treball, en les quals predomina l'escultura del cisell. Després, l'estudi dels mestres del passat, atent i amorosament practicat, amb la còpia de tots els dibuixos de mestratge dels Llibres de Passantia i amb l'examen de la producció dels mestres florentins del xv i del xvi afinà la seva i la

porta a unes característiques ben determinades. Dins la joieria, pot dir-se que ell creà aquest corrent renaixentista actual, a la qual s'han adherit una sèrie d'elements artístics valuosos, que n'han fet una cosa típica dels nostres dies.

Apart de la seva obra de joier, En Ramon Sunyer, ha dedicat una part de les seves aptituds i els seus esforços, a l'estudi de l'orfebreria religiosa que ha conreat amb gran encert. De la restauració litúrgica catalana, que han empresa els Amics de l'Art Litúrgic, En Sunyer n'ha estat l'orfebre. D'aquest aspecte de la seva labor, en parlen de manera prou eloqüent algunes de les obres ara exhibides, tals com la Creu destinada al Temple de la Sagrada Família i el Portapau de l'Abadia de Montserrat. Així mateix, ho fan, entre altres obres que porta fetes, els bàculs dels Bisbes que han sortit darrerament consagrats de la Seu Barcelonina, el cimell de la Bandera de la Mancomunitat, el de la de La Lliga Espiritual de N. D. de Montserrat, i tantes altres.

Heus aquí, doncs, una idea de qui és i del què ha fet aquest artista, que ha sabut elevar el seu ofici a la categoria d'art, i elevar aquest art a la categoria d'un element de la restauració de les arts sumptuàries de la nostra Catalunya, que són part de la seva glòria.

JOAQUIM FOLCH I TORRES

CALENDARIS. — La bella costum estrangera d'editar calendaris de mà en els quals després dels dies de l'any, segueix la col·laboració artística i literària sembla que no arrela a Catalunya. Es de doldre. L'any que comencem la pobresa de calendaris ha estat gran. Només podem esmenter, per ara, l'Almanac de l'Altès, el benemèrit mestre impressor barceloní. L'Almanac de la Poesia, tradicional ja entre nosaltres, té el doble valor d'ésser un petit volum d'obsequi, elegant i curós, i també el de constituir una antologia de les obres poètiques publicades durant l'any. Per tant, un valor crític també. I encara un alt valor: el de la convivència. Per la continuïtat fugaç d'aquesta i pel tret d'unió que dibuixa entre autor i im-

pressor, desitjem molts anys de vida a l'Almanac de la Poesia i a Mestre Altès, el del somriure florit i el gest granat.

JOAQUIM MIR. — Teles esquitxades de llum de tots colors. Clavar la mirada en un quadro d'En Mir és una cosa que et fa quedar com estabornit, com si hom hagués perdut el cervell. Cal situar-se, cal anar lligant els esquitxos pluricolors, i aleshores hom es dona compte que aquest pintor pinta sense dibuix, només amuntegant carreus de claror, sense res que els lligui, com en una construcció primitiva. Sembla que pinti amb fang, però amb fang encès. Romanticisme? Potser sí. Però la llum i el foc li cremen totes les impureses. I aquesta pintura és una cosa molt sana i molt neta.

EXPOSICIO D. CARLES. — Ens plau En Carles quan pinta flors, quan pinta roses. En la seva darrera exposició s'ens presentamés aviat com a pintor de paisatges rurals i urbans, i la seva tècnica viva però dominada sembla dispersar-se i baixar de nivell. Ens cal deturar-nos en els quadros on hi ha flors per retrobar el Carles que estimem. El Carles poeta de la pintura, el Carles que ha sapigut i sab crear roses que semblen de carn i que tenen d'ella la palpitació i la morbidesa i la escalfor, com si fossin formades amb pètals humans.

PUVIS DE CHAVANNES. — Puvís ha passat, però ens sembla que tornarà, perquè era un pintor molt pur. Potser més pur d'intenció que de realització. Senzill però emocionant, potser l'ha perjudicat una certa «pose» en la senzillesa i la emoció, com si, tot i adornant-se de l'abim que el separava dels seus col·legues contemporanis, no hagués reeixit a oblidar-los del tot quan pintava. Si l'obra de Puvís no és un camí, és, certament, un començament de diversos camins. I els pintors que aspirin a un grau més alt de puresa poden seguir qualsevol d'ells amb l'esperança que no es perdran. I aquesta és la lliçó del centenari.

HONRES CIVIQUES. — Les il·lustracions franceses han reproduït

les diverses escenes de la tragi-comèdia de l'enterrament d'Anatole France i del trasllat al Panteó nacional de les despulles de Jean Jaurès. Havem tingut de guaitar les fotografies varies vegades, fregant-nos els ulls, i llegir-ne i rellegir-ne la llegenda per tenir la certesa que allò que miràvem eren realment, unes honres cíviques, i no pas el Carnaval de Niça. Decididament, els catalans tenim molta més trassa i un gust molt més exigent, quan es tracta de portar les cendres dels nostres grans homes al sojorn de pau. No hem de fer més que alçar els brassos (a centenars, a milers, a milions) i caminar lentament, Rambla avall, amb els fèretres issats, sota una cúpula de blau i de sol, entre una voladissa d'ocells i d'aeroplans, amb un silenci tranquil, familiar, gairebé d'acte íntim. Sabem donar als morts, en una paraula, la sensació de que encara son vius, i de que ho seran sempre...

MOTS JUSTOS, EXEMPLAR OBJECTIVITAT.—Aquesta nota do Carles Soldevila:

«Tots els que hem admirat Eugeni d'Ors i no neguem que hem nascut a la vida literària sota el seu signe, de tant en tant hem de fer un esforç a fi de persuadir-nos que el col·laborador de «A. B. C.» ha estat un temps el Xenius del Glossari. És possible que en la personalitat de Xenius hi hagi hagut de bell antuvi clivelles suficients a fer preveure l'aparició d'Eugenio d'Ors; però quinze anys enrera jo no em trobava en condicions de preveure-la. Així no es estrany que em sopti de comprovar que els jovincels d'avui no sols no llegeixen el filosof de l'Home que treballa i que juga, sinó que gairebé desconeixen la seva existència. No és un fenomen d'envelliment precoç de l'artista, ni un cas de sadollament ràpid del públic. És un veritable truc de comèdia de màgia, truc curiosíssim, perquè el tramaïsta que fa devallar la trapa és el mateix personatge que hi va a sobre!

Ors ha perdut tota l'eficàcia a la minúscula Catalunya i no n'ha guanyat gens ni mica a la immensa Hispano-América. Si no us basta de lle-

gir la Premsa i les revistes per convencer-us-en, interrogeu algun literat madrileny de l'edat que sigui, del tarannà o de l'escola que us plagui. La resposta serà unànime.

Pot Eugeni d'Ors en la seva glossa de fi d'any, convidar a sopar set ciutats amigues i, en estil laboriós, dir-los coses dignes dels germans Quintero. Pot, de més a més, al·ludir Barcelona i trobar que la seva veu parla de «cosas indiferentes, exasperadamente indiferentes.....» En el fons, sabem que aquesta és la manera de dir que Barcelona no parla d'ell.»

DESMENTIMENTS.—Ens cal dir que no es certa aquesta notícia publicada per la revista Genovesa *Le Opere e i giorni* en el seu número de gener d'enguany:

Luigi Pirandello ha tenuto al Teatro Romea di Barcellona una conferenza su Cervantes e Ariosto. Nella stessa città è stato rappresentato l' Enrico IV.

L'il·lustre commediografo si è recato poi a Madrid, dove ha assistito alla rappresentazione di Vestire gli ignudi.

No tenim el gust oficinesc de les notes oficioses. Creiem, però, que la serietat de la vida pública i la normalitat amb que volem practicar l'intercanvi espiritual (sense parlar d'expansions ni d'atracció de forasters, naturalment i fins repudiant aquestes etiquetes antipàtiques) exigeixen la rectificació de notícies adites amb tota una campanya de provincianisme (i no pas nostre, precisament) desvetllada amb motiu de la visita del senyor Pirandello

L'il·lustre hoste vingué convidat i fou rebut com calia. Res més. Oportunament fou dit, i ara no fem sinó repetir-ho, que el primer teatre peninsular en el qual fou donada una obra de Pirandello fou el vell teatre del carrer de l'Hospital; que l'únic empresari peninsular que tingué la idea d'invitar el cèlebre autor a donar una conferència va ésser el senyor Canals empresari del *Romea*; que son quatre els traductors catalans de Pirandello i que escaient-se a Barcelona el seient català del *P. E. N.*, agrupació internacional de gents de lletres de la branca ita-

liana del qual es president el senyor Pirandello, fou una habitual polidesa d'hospitalitat el dinar que els nostres escriptors li oferiren.

Res més. La urbanitat nosaltres no la tenim escrita en redolins altisonants i estrafalaris.

ASSENYALEM:

— *Origines et premières manifestations de la renaissance littéraire en Catalogne au XIX.è siècle*, per Jean Amade.

Llibre seriós i normal dins una seriositat normal europea. Per això sol formidable també com el fet viu que en nodreix la doctrina encara que la solvència de l'autor s'armini una mica de reserva francesa amb fina diplomàcia.

També nosaltres sentim les circumstàncies que ens imposen una reserva molt d'altra mena en el comentari.

Saludem l'autor, altrament prou conegut i estimat a Catalunya i pensem que el nostre silenci oposa a tal brindis, o tal esplai *radiotelefonopatriòtic*, simplement aquest llibre.

CAL ESMENTAR:

— El fet d'haver-hi algú, entre els escriptors castellans de més solvència intel·lectual, qui hagi copsat el sentit d'unes paraules de Leonard Coimbra, l'il·lustre professor portugués, amb motiu de la commemoració del centenari de Camoens: *El nostre esperit no s'ha de confondre. Cadascú, l'espanyol i el portugués, cal que vagi a la conquesta de la matèria segons el seu ideal, associant-hi el nom de Catalunya i l'esforç de les mentalitats catalanes.*

— Que mereixen ara més que mai el nostre respecte i el nostre encoratjament les activitats del *Foment de la pietat* i que la seriosa continuïtat amb que s'expandeixen, ens aconsola de la tolerància amb que sembla amparada la pornografia indígena i la d'importació, com si aquest fet obeís a una consigna encaminada a l'afebliment de les arrels substantives del nostre esperit amb certes barroeres intromissions de la política, tant bandejada, fins a les fulles dominicals d'algunes esglésies.

Editorial Catalana, S. A.

Rambla Sant Josep, 16, pral.

BARCELONA

BIBLIOTECA L'ÀLFA

Les millors obres dels autors catalans i
les mes famoses de les literatures estran-
geres traduïdes pels nostres més il·lus-
; ; ; ; tres contemporanis : : : :

LA PUBLICITAT

DIARI CATALÀ

Administració:

Passeig de Gracia, 34

BARCELONA

RAMON SUNYER

JOIER

Corts Catalanes, 643

JOAQUIM HORTA

IMPRESSOR

GIRONA, 11

Historia de Catalunya

de N'Antoni Rovira i Virgili

Se subscriu a les següents llibreries:

Verdaguer, Rambla del Mig, 5.—Puig Al-
fonso, Plaça Nova, 5.—Editorial Poliglo-
ta, Patritxol, 8.—Nacional Catalana, Gran
Via, 613.—Llibreria Italiana, Rambla Ca-
talunya, 125.—Llibreria Catalonia, Plaça
Catalunya, 17 i a la direcció de Edicions
Pàtria, Diputació, 95. BARCELONA

TALLER DE JOIERIA

JAUME MERCADÉ

PASSEIG DE GRÀCIA, 46

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

Administració: Rambla de Catalunya, 125 - Telef. 850 G.

SUBSCRIPCIÓ TRIMESTRAL

Barcelona	2'50 ptes.
Fora	3'00 »
Quota de protector	15'00 »
Quadern senzill: 0'50 ptes.	

Tarifa d'anuncis per inserció

1 pàgina	50 ptes.
1/2 »	28 »
1/4 »	15 »
1/8 »	8 »

Publicacions de LA REVISTA

Darrers llibres publicats

<i>La Gesta dels Estels</i>	de J. SALVAT-PAPASSEIT	volum 53 de la Colecció
<i>La Joia del Camí</i>	d'ANTONI CLOSAS	» 54 » »
<i>L'Emotivitat Popular en el Cançoner de Catalunya</i>	de J. FORNELL	» 55 » »
<i>Entre la Crítica i l'ideal.</i>	de J. M. LÓPEZ-PICÓ	» 56 » »

A PUNT DE SORTIR

Assaigs sobre els moviments socials a Catalunya en el segle XIX
per Manuel Raventós : Recull d'articles de J. M. Capdevila

LA REVISTA porta publicats 56 volums de la Colecció General, 6 volums de Lírics Mundials, 2 volums d'Escrits Polítics, 4 volums d'Artistes Catalans Contemporanis, 1 volum de Teatre i 2 Almanacs, formant un total de 71 llibres.

LLIBRERIA ITALIANA

DIARIS, REVISTES, PUBLICACIONS i LLIBRERIA GENERAL

Rambla de Catalunya, 125-Tel. 850 G.-BARCELONA

NOVETATS

AGELET: <i>Domasos al sol</i>	Ptes. 5'00	COIMBRA: <i>A luta pela imortalidade</i> »	3'00
AGULLÓ: <i>Ponentines</i>	» 3'50	TEIXEIRA DE PASCOAES: <i>Verbo</i>	
CREMIEUX: <i>XXe siècle</i>	» 3'75	<i>oscuro</i>	» 3'50
BRANDAO: <i>Memorias. Janeiro 1900-Julho 1910</i>	» 3'00		

GUIA CATALANA DE FERROCARRILS

Indicador general d'autòmnibus i altres vehicles de transport públic de passatgers a tot Catalunya

Es publica cada mes

Preu: Una pesseta